

PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 21 Mai, 2018

YN BRESENNOL:	Cynghorydd Llinos Medi Huws (Cadeirydd) Cynghorydd Ieuan Williams (Is-gadeirydd) Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE, FRAgS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaeth, Cymuned a Gwella Gwasanaethau) Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethiant a Thrawsnewid Prosesau Busnes) Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd (ar gyfer eitem 4) Prif Swyddog Datblygu (Rheoleiddio ac Economaidd) (THJ) (Ar gyfer eitem 10)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Cynghorwyr Aled M. Jones, Eric Jones, Glyn Haynes, Kenneth Hughes, Dylan Rees, John Arwel Roberts.

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod hwn o'r Pwyllgor Gwaith ac estynnodd groeso penodol i'r Cynghorydd Robin Williams i'w gyfarfod cyntaf o'r Pwyllgor Gwaith fel yr Aelod Portffolio Cyllid.

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb gan unrhyw Aelodau o'r Pwyllgor Gwaith.

Gwnaeth y Cynghorydd Dylan Rees (nad yw'n Aelod o'r Pwyllgor Gwaith) ddatganiad o ddiddordeb personol, ond nid un a oedd yn rhagfarnu, mewn perthynas ag eitem 10 ar yr agenda ac fe aeth ymlaen i siarad mewn perthynas ag eitem 10 yn ei gapasiti fel Aelod Lleol.

2. MATERION BRYD A ARDYSTIUYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDO.

Dim i'w adrodd

3. COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 30 Ebrill, 2018 i'w cymeradwyo.

Penderfynwyd cymeradwyo cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 30 Ebrill, 2018 fel rhai cywir.

4. BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn ymgorffori Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y cyfnod rhwng mis Mehefin 2018 a mis Ionawr 2019, ar gyfer cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd fel a ganlyn –

Eitemau sy'n Newydd i'r Flaen Raglen Waith

Eitem 17 – Protocol y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol sydd wedi'i raglennu i'w ystyried yn ei gyfarfod 16 Gorffennaf, 2018

Eitem 34 – Polisi Gamblo sydd wedi'i raglennu i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod 26 Tachwedd, 2018.

Eitemau sydd wedi eu hail amserlennu o'u dyddiadau gwreiddiol

Eitem 4 – 2017/18 Adroddiad Monitro Cyllideb Cyfalaf Chwarter 4 wedi'i ail raglennu o gyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 21 Mai, 2018 i'w gyfarfod ar 18 Mehefin, 2018.

Eitem 8 – Arolwg AGC o Wasanaethau Plant yn Ynys Môn – Cynllun Gwella – Cynnydd Chwarterol, wedi'i ail raglennu o gyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 21 Mai, 2018 i'w gyfarfod ar 18 Mehefin, 2018.

Eitem 24 – Strategaeth Trawsnewid Addysg a Moderneiddio Ysgolion Ynys Môn wedi'i hail raglennu o gyfarfod 18 Mehefin, 2018 y Pwyllgor Gwaith i'w gyfarfod ar 17 Medi, 2018.

Adroddodd y Swyddog ymhellach, yn ychwanegol at yr uchod ac ers cyhoeddi'r Blaen Raglen Waith, bod y Gwasanaeth Trawsnewid wedi gofyn bod y Ddogfen Gyflawni Flynyddol (y Cynllun Gwella) 2018/19 yn cael ei chynnwys yn y Blaen Raglen Waith ar gyfer cyfarfod 18 Mehefin, 2018 y Pwyllgor Gwaith.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at y Fforwm Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Sgriwtini y mae hi fel Arweinwyr yn cael cyfarfodydd â nhw er mwyn trafod y Blaen Raglen Waith ac awgrymodd y byddai'n ddefnyddiol pe gellid cyfeirio at y Fforwm hwn o fewn y Rhaglen Waith fel cydnabyddiaeth o'i gyfraniad at y gwaith o lunio'r rhaglen.

Penderfynwyd cadarnhau Blaen raglen Waith y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod Mehefin 2018 i Ionawr 2019 wedi ei diweddarau yn amodol ar y newid ychwanegol a amlinellwyd yn y cyfarfod.

5. MABWYSIADU PWERAU GAN Y CYNGOR A DIRPRWYO I SWYDDOGION

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro yn gofyn am gefnogaeth y Pwyllgor Gwaith i newid Cyfansoddiad y Cyngor cyn cyflwyno'r newidiadau hynny i'w cymeradwyo'n llawn gan y Cyngor Sir llawn. Roedd y newidiadau i'w gweld yn Atodiad 1 Adran A, deddfwriaeth ychwanegol i'w hychwanegu i'r Cynllun Dirprwyo i'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygiad Economaidd) ac yn Adran B i ddeddfwriaeth gael ei thynnu o'r Cynllun Dirprwyo i'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygiad Economaidd). Yn ogystal, roedd yr adroddiad yn cynnwys argymhelliad bod rhai newidiadau cyfansoddiadol a oedd yn codi o ganlyniad i ddeddfwriaeth newydd neu ddiwygiedig neu ddeddfwriaeth a ddiddymwyd yn gallu cael eu dirprwyo i'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro heb yr angen i'w cyfeirio at y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd y bydd mabwysiadu a dirprwyo'r pwerau yn Adran A o Atodiad 1 yn galluogi'r Cyngor i weithredu amrywiaeth ehangach o ddatrysiadau tra bod tynnu'r ddeddfwriaeth yn Atodiad B yn ymarfer cadw tŷ da. Ar hyn o bryd, mae unrhyw newidiadau i'r Cyfansoddiad angen cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn. Gofynnir am i rai newidiadau cyfansoddiadol megis y rhai a nodir yn yr adroddiad, gael eu dirprwyo i'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro. Dywedodd yr Aelod Portffolio y bydd newidiadau i'r Cyfansoddiad sydd o bwys gwleidyddol sylweddol a newidiadau o ran dewisiadau lleol yn parhau i fod yn fater i'r Cyngor Llawn ond y bydd deddfwriaeth newydd, ddiwygiedig neu ddeddfwriaeth a ddiddymir yn cael ei dirprwyo i'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro ac y bydd hyn yn cynnwys ychwanegu neu ddileu cyfeiriad at y deddfwriaethau hynny o restrau pwerau dirprwyedig y Pennaethiaid Gwasanaeth perthnasol. Byddai hyn yn cynorthwyo gyda llwyth gwaith y Swyddogion a'r Pwyllgor Gwaith/Cyngor Llawn. Gwyddys bod manylion o'r fath yn cael eu cynnwys yng nghyfansoddiadau cynghorau eraill at ddibenion symleiddio prosesau a sicrhau bod newidiadau technegol yn cael eu gweithredu mewn modd sydd mor hwylus a chyflym â phosibl.

Penderfynwyd argymhell i'r Cyngor Llawn bod –

- Ei fod yn mabwysiadu'r pwerau a restrir yn Adran A o Atodiad 1 yr adroddiad.
- Ei fod yn diwygio'r Cynllun Dirprwyo yn y Cyfansoddiad i ddirprwyo ymarfer y pwerau a nodir yn Adran A o Atodiad 1 i'r adroddiad, i'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd).
- Ei fod yn tynnu'r pwerau a restrir yn Adran B o Atodiad 1 i'r adroddiad o'r Cynllun Dirprwyo yn y Cyfansoddiad sy'n dirprwyo'r pwerau hyn i'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd).
- Ei fod yn awdurdodi Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro'r Cyngor i wneud y newidiadau angenrheidiol i'r Cynllun Dirprwyo, ac unrhyw ddiwygiadau canlyniadol i adlewyrchu mabwysiadu, dirprwyo a dileu'r cyfryw bwerau.
- Ei fod yn awdurdodi Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro'r Cyngor i wneud unrhyw newidiadau i'r Cyfansoddiad yn y dyfodol, heb orfod cael cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith neu'r Cyngor Llawn, lle bo'r newidadau hynny o ganlyniad i newidiadau deddfwriaethol pan fo angen ychwanegu/newid y ddirprwyaeth i swyddogion er mwyn gweithredu'r pŵer neu'r hawliau ychwanegol a roddwyd i'r Cyngor dan y ddeddfwriaeth ddiwygiedig neu newydd.
- Ei fod yn diwygio'r Cynllun Dirprwyo yn y Cyfansoddiad i ddirprwyo i Bennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro yr hawl i "Adolygu a diweddarau Cyfansoddiad y Cyngor o bryd i'w gilydd i gynnwys unrhyw newidiadau achlysurol sy'n deillio o ddeddfwriaeth ddiwygiedig, deddfwriaeth sy'n cymryd lle un arall neu ddeddfwriaeth newydd; unrhyw ailstrwythro o'r sefydliad sydd eisoes wedi ei awdurdodi fel bo'r angen ac i gynnwys dirprwyaethau newydd i swyddogion, sef y Pennaeth Gwasanaeth sydd â chyfrifoldeb am y gwasanaeth perthnasol i gael awdurdod dirprwyedig llawn i gyflawni'r swyddogaeth ar ran y Cyngor oni bai ei bod yn fater sydd wedi ei neilltuo i'r Cyngor, Pwyllgor Gwaith neu Bwyllgor."

6. GOFYN AM GANIATÂD I RECRIWTIO STAFF ASIANTAETH YCHWANEGOL YN Y GWASANAETHAU PLANT A THEULUEDD

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Plant a oedd yn ceisio cefnogaeth y Pwyllgor Gwaith i recriwtio staff asiantaeth ychwanegol i'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ar gyfer ystyriaeth y panel.

Adroddodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol ar y cyd-destun i'r cais gan mai elfen hanfodol o'r Cynllun Gwella Gwasanaethau Plant, a oedd wedi'i ffurfio mewn ymateb i arolwg CIW o'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn 2016, oedd y gwaith o recriwtio a chadw staff gwaith cymdeithasol cymwys. Er bod llawer eisoes wedi'i gyflawni fel sydd wedi'i nodi o fewn yr adroddiad, mae'r gwasanaeth yn parhau i fod ar daith o welliant ac fel rhan o'r daith hon mae'r gwasanaeth bellach yn edrych i benodi 7 Gweithiwr Cymdeithasol Newydd Gymhwys (mae 3 eisoes wedi'u penodi); 2 Weithiwr Cymdeithasol asiantaeth ac Arweinydd Ymarfer er mwyn ffurfio Grŵp Ymarfer i adolygu achosion hanesyddol ynghyd â chapasiti cyfreithiol ychwanegol er mwyn gallu cwrdd â'r gofyn sy'n codi o'r adolygiad hwn o ran yr achosion a allai fynd yn eu blaenau i Amlinelliad Cyfraith Cyhoeddus neu i weithdrefnau gofal.

Dywedodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethiant a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a'r Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol fod nifer y plant sy'n dod i ofal wedi dyblu yn ystod y pedair blynedd ddiwethaf sydd wedi arwain at gynnydd sylweddol yn y gwaith sydd angen ei wneud er mwyn cefnogi'r lleoliadau hyn. Er bod nifer y plant yng ngofal yr Awdurdod wedi sefydlogi ers hynny mae'n fater o fod yn ymwybodol o'r pwysau parhaus ar y gwasanaeth o ganlyniad i'r cynnydd hwn ac o ganlyniad y nifer o staff sydd eu hangen er mwyn darparu cymorth priodol ar gyfer y plant a'r bobl ifanc hyn. Cyfeiriodd y Swyddog at y cais a oedd yn cael ei wneud gan ddweud bod tair elfen iddo sef -

- Cadw'r 7 Gweithiwr Cymdeithasol Asiantaeth sydd ar hyn o bryd yn llenwi'r 7 swydd wag o fewn yr adran am gyfnod pellach tan ddiwedd mis Hydref pan fydd 3 Gweithiwr Cymdeithasol sydd newydd gymhwys (NQSWs) yn gallu ymdopi â'r llwyth achosion **(Cost £56,658)**
- Penodi 7 NQSW i'r Timau Gwaith Maes yn Hydref, 2018 (3 ohonynt sydd eisoes wedi eu penodi fel y nodwyd uchod) ac er mwyn cefnogi'r rhain drwy sefydlu 4 gweithiwr asiantaeth am 12 mis **(cost £123,686)**. Mae'r gwasanaeth yn parhau i hysbysebu am weithwyr cymdeithasol parhaol a chafwyd peth llwyddiant yn y cyd-destun hwn er nad yw'r penodiadau sydd wedi'u gwneud yn niferus. Fodd bynnag, yn ystod y rownd ddiweddaraf hon o recriwtio fe benododd y gwasanaeth 3 myfyriwr Gwaith Cymdeithasol, sydd eisoes wedi'u cyfeirio atynt, a fydd yn cymhwyso ym mis Hydref, 2018 fel NQSW. Roedd pedwar ymgeisydd arall y gellid fod wedi eu penodi yn ystod y broses ond ni fyddant yn gymwys am chwe mis arall. O ystyried yr anawsterau i recriwtio gweithwyr cymdeithasol ledled Cymru a Lloegr, mae'n annhebygol y bydd y gwasanaeth yn gallu recriwtio digon o weithwyr cymdeithasol er mwyn gallu llenwi'r swyddi gwag presennol. Bydd y gwasanaeth felly'n mynd ati i geisio meithrin a datblygu ei weithwyr cymdeithasol ei hun ond gan eu bod yn NQSW bydd eu llwythi achosion wedi eu cyfyngu i ddechrau ac ni fydd modd iddynt gymryd cyfrifoldeb am nac arwain ar achosion difrifol ac o ganlyniad mae angen cadw staff asiantaeth arbenigol er mwyn darparu cymorth ac arweiniad tan y bydd yr NQSW yn cael digon o brofiad.
- Yn ddiweddar, mae'r Pennaeth Gwasanaeth wedi ei wneud yn ymwybodol o achosion hanesyddol, rhai'n dyddio'n ôl nifer o flynyddoedd sydd, am y rhesymau a nodwyd yn yr adroddiad, yn rhai a allai fod wedi cael sylw mewn modd gwahanol a mwy priodol; cyfeirir at y rhain fel achosion Hanesyddol. Bydd yn rhaid i'r achosion hyn gael eu hail asesu ac fe argymhellir recriwtio 3 Gweithiwr Cymdeithasol Asiantaeth ac 1 Arweinydd Ymarfer ychwanegol er mwyn ffurfio Tîm Ymarfer dros dro sydd i'w reoli yn uniongyrchol gan y Pennaeth Gwasanaeth er mwyn archwilio, asesu a datblygu'r achosion hyn yn unol â'r cynllun hwn neu i'r Llysoedd **(Cost £177,874)**. Gan ei bod yn

anodd darparu ffigwr manwl gywir ar gyfer nifer yr achosion a fydd yn mynd yn eu blaenau i Amlinelliad Cyfraith Cyhoeddus neu i weithdrefnau gofal, byddai angen i'r Gwasanaeth amcangyfrif a darparu capasiti ychwanegol o fewn ei wasanaeth cyfreithiol (dros y 1.5 Cyfreithiwr cyfwerth ag amser llawn sy'n cefnogi'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ar hyn o bryd) er mwyn bodloni'r galw hwn. Yr argymhelliad yw bod y capasiti ychwanegol yn cael ei ymestyn i 2.5 Cyfreithiwr cyfwerth ag amser llawn am gyfnod o 12 mis ar gost o **£54,527**.

- Gan ystyried yr arian wrth gefn o £144,737 o fewn y Gwasanaeth ar gyfer costau staffio, y cyllid ychwanegol y gofynnir amdano yw **£268,008**.

Mewn perthynas ag ychwanegu capasiti cyfreithiol i'r Gwasanaeth, cynghorodd y Pennaeth Gwasanaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, yn dilyn trafod y mater o gapasiti cyfreithiol ychwanegol gyda'r Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, bod y costau a amcangyfrifir ar gyfer darparu'r gwasanaeth hwn fel y nodir yn yr adroddiad yn gywir petai'r gwasanaeth yn llwyddo i recriwtio gweithiwr proffesiynol i weithio'n fewnol yn y maes hwn am gyfnod o 12 mis. Fodd bynnag, mae profiad yn awgrymu ei bod hi'n annhebygol, o ystyried yr anawsterau hanesyddol, y gellid recriwtio am gyfnod dros dro i faes arbenigol. Y dewis arall yw defnyddio cyfreithiwr asiantaeth i wneud y gwaith hwn ond byddai'n costio llawer mwy. Y gost o benodi asiantaeth yn flaenorol i faes o arbenigedd tebyg oedd £130k y flwyddyn a oedd yn llawer drutach na'r ffigwr a ddyfynnwyd yn yr adroddiad.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 y byddai'r costau ychwanegol a geir o ganlyniad i ddiwallu'r cais a amlinellir uchod yn disgyn ar Arian wrth gefn y Cyngor; mae'r rhain wedi gostwng i £6.232 miliwn ers mis Mawrth, 2018 yn dilyn gorfod eu defnyddio ar gyfer Cyllideb Refeniw 2017/18 a oedd wedi gorwario £1.7 miliwn. Bydd defnydd pellach o'r arian wrth gefn cyffredinol er mwyn darparu'r cyllid y mae'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn gofyn amdano yn mynd â'r arian wrth gefn o dan £6 miliwn sef yr isafswm o arian wrth gefn cyffredinol y mae'r Swyddog Adran 151 wedi'i asesu sydd angen i'r Cyngor ei gael o ganlyniad i'r cyd-destun ariannol. Fodd bynnag, dywedodd y Swyddog bod arian wrth gefn y Cyngor yno ar gyfer sefyllfaoedd tebyg i hyn lle mae angen swm o arian er mwyn talu am ryw beth nad oedd modd ei ragweld.

Nodwyd y wybodaeth gan y Pwyllgor Gwaith a chodwyd y pwyntiau canlynol -

- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod y Cyngor wedi cefnogi cynlluniau hyfforddeion mewn nifer o feysydd gwasanaeth yn y gorffennol. Nododd y Pwyllgor Gwaith y gallai sefydlu cynllun cyfreithwyr dan hyfforddiant fod yn syniad gwerth ei ystyried yn dilyn yr anhawster i recriwtio gweithiwr proffesiynol am gyfnod penodol a'r costau uchel o gaffael capasiti cyfreithiol ychwanegol gan asiantaeth pan fydd angen.
- Nododd y Pwyllgor Gwaith bod achosion hanesyddol wedi codi o fewn Gwasanaethau Plant yr ystyrir bod angen eu harchwilio a'u hadolygu er mwyn sicrhau nad oes unrhyw beth wedi'i fethu o ran ymddygiad a rheolaeth. Nododd y Pwyllgor Gwaith ymhellach bod cynllun strategol yn cael ei argymhell er mwyn ail asesu'r achosion hanesyddol hyn. Roedd y Pwyllgor Gwaith yn gytûn wrth nodi y byddai'n ddefnyddiol pe gallai'r gwasanaeth gadarnhau amserlen ar gyfer datrys a mynd i'r afael â'r achosion hanesyddol perthnasol.
- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod Llyfr Cyllideb 2018/19 yn dangos fod yr incwm ar ffurf grantiau a chyfraniadau eraill i'r Gwasanaethau Plant yn £1.26 miliwn (bellach yn agosáu at £1.5 miliwn os yw'r cais uchod yn cael ei gytuno). O ganlyniad i hyn ac hefyd o ganlyniad i'r pwysau parhaus ar y Gyllideb Plant sy'n Derbyn Gofal, er nad yw'n broblem sy'n unigryw i Ynys Môn, gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am

gadarnhad a ddylai'r rhagdybiaethau yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) gael eu hadolygu er mwyn ystyried y gwariant ychwanegol hwn a'r tebygolrwydd y bydd hyn yn digwydd eto yn y blynyddoedd sydd i ddod, ac a yw cyllideb sefydlog o £8.224m ar gyfer y Gwasanaethau Plant ar gyfer 2018/19 yn realistig ac yn adlewyrchiad teg o'r gwir sefyllfa.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod y MTFP yn cynnwys 3 senario ar gyfer Gwasanaethau Plant sef dim cyllid ychwanegol ar gyfer Gwasanaethau Plant; 10% o gyllid ychwanegol a 20% o gyllid ychwanegol. Felly, pan fydd y MTFP yn cyfeirio at angen i arbed £10m posibl, bydd y cyllid ychwanegol ar gyfer Gwasanaethau Plant wedi'i gyfrif amdano o fewn y swm hwnnw.

Penderfynwyd cymeradwyo'r canlynol –

- **I'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd recriwtio 7 Gweithiwr Cymdeithasol Newydd Gymhwyso (NQSW) i'r timau gwaith maes o fis Hydref, 2018 (3 wedi'u penodi eisoes) a chefnogi'r rhain trwy gyflogi 4 o weithwyr cymdeithasol asiantaeth ychwanegol ar y sefydliad am 12 mis.**
- **I'r Gwasanaeth ymestyn y capasiti cyfreithiol o fewn y gwasanaeth I 2.5 cyfwerth ag amser llawn am gyfnod o 12 mis.**
- **I £268,008 o gyllid ychwanegol gael ei ryddhau o gronfeydd wrth gefn y Cyngor i ariannu'r gofynion ychwanegol a amlinellir yn yr adroddiad.**

7. ADRODDIAD MONITRO CYLLIDEB REFENIW – CHWARTER 4 2017/18

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn nodi'r alldro dros dro ar gyfer y Gyllideb Refeniw ar gyfer blwyddyn ariannol 2017/18 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Cyllid ei fod yn siomedig adrodd mai'r alldro ar gyfer 2017/18 yw gorwariant o £1.762k yn erbyn cyllideb o £126.647 miliwn (1.39% o gyllideb net y Cyngor). Mae hyn er gwaethaf y ffaith i'r Awdurdod gyflawni arbedion o £1.55 miliwn dros yr un cyfnod ac mae felly'n golygu bod £1.77 miliwn wedi'i dynnu o'r Arian wrth gefn Cyffredinol er mwyn cydbwysu'r gyllideb sydd yn ei dro, yn golygu bod lefel yr arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio wedi gostwng yn agos i'r trothwy o £6 miliwn a argymhellir gan y Swyddog Adran 151 ac a gymeradwyir gan y Cyngor. Petai'r gorwariant yn digwydd eto yn 2018/19 yna gallai hynny arwain at ostyngiad pellach yn lefelau arian wrth gefn y Cyngor. Gwelwyd y galw mwyaf sylweddol ar wasanaethau mewn Addysg a Gwasanaethau Plant fel sydd wedi'i adrodd drwy gydol y flwyddyn. Mae'r cynnydd yn y pwysau ar gyllidebau penodol yn y maes Gofal Cymdeithasol i Oedolion dros y chwarter diwethaf wedi arwain at orwariant uwch yn y Gwasanaethau Oedolion na gafodd ei ragweld ar ddiwedd Chwarter 3. Mae Busnes y Cyngor hefyd wedi gweld gorwariant o £181k ar alldro sy'n well na'r rhagamcaniad ar ddiwedd Chwarter 3 ac sydd i'w briodoli yn bennaf i ffioedd asiantaeth oherwydd cyfnodau mamolaeth ac absenoldebau salwch tymor hir. Dywedodd yr Aelod Portffolio ei fod hefyd yn dymuno tynnu sylw at y crynodeb o'r cyllidebau wrth gefn yn Atodiad C ac yn benodol at y gorwariant ar y gyllideb wrth gefn ar gyfer tâl a graddfeydd o ganlyniad i fodloni cytundebau diswyddo gwirfoddol; fodd bynnag, bydd y rhain yn arwain at arbedion tymor hir i'r Cyngor.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 mai'r prif feysydd lle mae gorwariant ar ei uchaf yw'r rhai hynny sydd wedi'u hamlygu drwy gydol y flwyddyn. Risgiau eraill sy'n codi yn Chwarter 4, ac a allai barhau yn 2018/19 yw costau digartrefedd cynyddol a'r adran Hamdden sy'n ei chael hi'n anodd cyflawni targedau incwm. I liniaru yn erbyn hynny, mae Cyllid Corfforaethol wedi tanwario £655k ar gyfer y flwyddyn; mae hyn yn

cynnwys tanwariant o £258k ar y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a thanwariant o £449k ar gostau cyllid cyfalaf. O ran arian wrth gefn y Cyngor, dywedodd y Swyddog bod y pwynt yn cyrraedd lle bydd angen rhoi ystyriaeth i ddatblygu strategaeth fel rhan o'r MTFP er mwyn cynyddu'r arian wrth gefn yn ôl i'r lefel o £6 miliwn; gan ddibynnu ar faint, os o gwbl, y bydd yr Awdurdod yn gorwario yn 2018/19 a faint o dan y trothwy o £6 miliwn y bydd arian wrth gefn yn gostwng ac o ganlyniad bydd angen ystyried dros ba gyfnod o amser y mae'n bwriadu cynyddu'r arian wrth gefn yn ôl i lefel dderbyniol ac yna adeiladu hyn i mewn i gyllidebau dilynol. Mae ymagwedd y Cyngor yn y gorffennol o roi arian i un ochr yn y cronfeydd wrth gefn wedi ei gynorthwyo i ymdopi â phwysau ariannol nad oedd modd ei ragweld yn 2017/18 ac mae'n debyg y bydd hynny hefyd yn wir yn 2018/19.

Rhoddodd yr Aelodau Portffolio ar y Pwyllgor Gwaith grynodedb o'r sefyllfa diwedd blwyddyn mewn perthynas â'u meysydd portffolio unigol, gan gynnwys unrhyw amrywiadau ac, lle'r oedd gorwariant fe amlinellwyd sut roedd y pwysau ar y gwasanaethau yn cael ei liniaru. Rhoddwyd pwyslais penodol ar y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd fel y gwasanaeth sy'n gorwario fwyaf a lle mae'r pwysau ariannol ar ei waethaf ac yn parhau. Dywedodd yr Arweinydd a'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol fod y cynnydd o 72% yn nifer y plant mewn gofal yn dangos maint yr her yn lleol ac yn genedlaethol - fe wnaeth y Pwyllgor Gwaith, fel rhan o gynigion cyllideb 2018/19 argymhell y dylid clustnodi rhan o'r codiad yn y Dreth Gyngor i liniaru'r pwysau yn y Gwasanaethau Cymdeithasol lle mae'r Gwasanaethau Plant a'r Gwasanaethau Oedolion yn gorwario. Mae'r Panel Sgriwtini Cyllid yn monitro'r sefyllfa yn agos ac yn benodol, cynlluniau'r Gwasanaethau Plant er mwyn lleihau gwariant o fewn y Gwasanaeth. Dywedodd y deilydd portffolio y bydd yn rhaid rhoi sylw cynyddol i drawsnewid y ffordd y darperir y gwasanaethau ac, o ganlyniad i'r gorwariant yn 2017/18 a'r heriau ariannol parhaus y mae'r Awdurdod yn eu hwynebu, rhaid i'r gwaith o drawsnewid gwasanaethau ddigwydd yn gyflym. Mae'r Awdurdod yn gorfod gweithio mewn hinsawdd o gynni ariannol wrth geisio amddiffyn gwasanaethau ar gyfer y rhai hynny sy'n fregus ac mewn angen. Mae llawer iawn wedi'i wneud o wariant yr Awdurdod ar staff asiantaeth - mae'r rhan fwyaf o'r costau hyn wedi bod er mwyn llenwi swyddi gwag ac i gael gweithwyr yn lle pobl sydd ar absenoldeb salwch lle mae'n hanfodol cael parhad o'r gwasanaeth hwnnw. Lle mae staff asiantaeth wedi'u defnyddio gan wasanaethau eraill, mae hynny er mwyn llenwi bwlch o ganlyniad i absenoldebau staff er mwyn sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei gynnal. Dywedodd yr Arweinydd bod y gwariant diwedd blwyddyn yn siomedig ond gellid ei gymryd i ddangos bod yr Awdurdod o dan bwysau aruthrol o ganlyniad i'r wasgfa ar gyllid llywodraeth leol.

Gan gyfeirio at y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, tynnodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a'r Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Plant sylw at y ffaith fod y gwasanaeth wedi gwella'n sylweddol dros y ddwy flynedd diwethaf a gellir dangos tystiolaeth o lwyddiant ym maes recriwtio, lleihau absenoldebau salwch ac mewn darparu amrywiaeth ehangach o gefnogaeth ar gyfer plant, pobl ifanc a'u teuluoedd. Mae'r gorwariant yn y gwasanaeth yn gysylltiedig yn uniongyrchol â'r cynnydd yn nifer y plant a phobl ifanc sydd angen cymorth parhaus ac ar unwaith – mae gan y gwasanaeth gynlluniau i ddod o hyd i leoliadau fwy cost effeithiol ac addas ond bydd hyn yn cymryd amser. Er bod defnydd y gwasanaeth o staff asiantaeth yn fesur dros dro, nid yw o reidrwydd yn fesur tymor byr, mae ganddynt gyfraniad pwysig i'w wneud o ran mentora, cefnogi a datblygu staff gyda'u gwaith o ddydd i ddydd. Mae'r gwasanaeth, er ei fod wedi gwneud cynnydd sylweddol, yn parhau i fod ar daith o welliant.

Penderfynwyd –

- **Nodi'r sefyllfa fel y caiff ei nodi yn Atodiadau A a B yr adroddiad mewn perthynas â pherfformiad ariannol yr Awdurdod ar gyfer 2017/18.**
- **Nodi'r crynodeb o gyllidebau wrth gefn ar gyfer 2017/18 fel y manylir arnynt yn Atodiad C yr adroddiad.**

- **Nodi'r sefyllfa mewn perthynas â'r rhaglenni Buddsoddi i Arbed yn Atodiad CH yr adroddiad.**
- **Nodi'r sefyllfa o ran arbedion effeithlonrwydd 2017/18 yn Atodiad D yr adroddiad.**
- **Nodi monitro'r costau asiantaeth ac ymgynghorwyr yn 2017/18 yn Atodiadau DD ac E yr adroddiad.**
- **Nodi bod yr alldro a nodir yn yr adroddiad yn parhau'n amodol hyd nes y cwblheir yr archwiliad**

8. MONITRO CYLLIDEB CRT – CHWARTER 4 2017/18

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn nodi perfformiad y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer y cyfnod rhwng 1 Ebrill, 2017 a 31 Mawrth, 2108 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Cyllid for y sefyllfa refeniw ar gyfer 2017/8 yn dangos tanwariant o £933k a hynny'n bennaf o ganlyniad i gostau ariannu cyfalaf is. Roedd y gwariant alldro cyfalaf yn £3,607k yn is na'r gyllideb a hynny'n bennaf oherwydd oedi nad oedd modd ei ragweld yn rhaglen datblygu tai'r Cyngor. Mae unrhyw danwariant ar gael i'w wario yn 2018/19. Mae'r Cyfrif Refeniw tai wedi'i glustnodi ac ni ellir trosglwyddo ei arian wrth gefn i'r Gronfa Gyffredinol.

Penderfynwyd –

- **Nodi'r sefyllfa a nodir mewn perthynas â pherfformiad ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer Chwarter 4 2017/18 a,**
- **Nodi hefyd bod y canlyniadau'n amodol ar y broses archwilio arferol ar ddiwedd y flwyddyn sy'n golygu mai rhai dros dro yw'r ffigyrau ar hyn o bryd.**

9. GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

O dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gallai olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A y Ddeddf a'r Prawf Budd y Cyhoedd fel y cyflwynwyd nhw.

10. CYTUNDEB CWRS GOLFF LLANGFNI

Cyflwynwyd adroddiad y Prif Weithredwr mewn perthynas â Chwrs Golff Llangefni a'r Llain Ymarfer ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith. Cyfeiriodd yr adroddiad at y sefyllfa bresennol o ran y trefniadau o redeg a rheoli'r Cwrs Golff; roedd yn crynhoi canlyniad ymarfer gwerthuso opsiynau mewn perthynas â dyfodol y Cwrs Golff ac yn nodi'r argymhellion ar gyfer camau gweithredu.

Siaradodd y Cynghorydd Dylan Rees ar y mater fel Aelod Lleol a siaradodd i'r perwyl bod angen i unrhyw gynlluniau ar gyfer yr ardal ystyried anghenion adfywio tref Llangefni.

Penderfynwyd symud ymlaen yn unol ag argymhellion yr adroddiad.

**Cynghorydd Llinos Medi Huws
Cadeirydd**

DRAFT